

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՈՐԵՆ
ՅՈՂԶԱՆԵՆԴ ԵՄԶԵՆԱՐԻ

ԽԱՐԱԿԱՐԱՆՈՒՄ

Կ. ՊՈԼԻՏ. ԴԱՍԱԹԻԱ. ԷՍԻՒ ՊԱՆԿ ՕՍԽԱՆԻ
Խմբագրութեան ուղղութեամբ նամակ կամ այլ
գրութիւն ետ չի դարձուիր

Bureaux du Journal "HAÏRÈNIK",
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐՍԵ

ՈՐԱԳԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐՍԵ

ԽՐԱԿԱՐԱՆՈՒՄ			
ԱՐՏԻՍՏԻԿ ԱՐՏԻՍՏԻԿԱՆ			
ՊԱՐՏԱԿԱՆ ԿԱՐԿԱՆՈՒՄ			
Պարսկերէն	Համար	Բաժնի	Գին
1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9
10	10	10	10
11	11	11	11
12	12	12	12
13	13	13	13
14	14	14	14
15	15	15	15
16	16	16	16
17	17	17	17
18	18	18	18
19	19	19	19
20	20	20	20
21	21	21	21
22	22	22	22
23	23	23	23
24	24	24	24
25	25	25	25
26	26	26	26
27	27	27	27
28	28	28	28
29	29	29	29
30	30	30	30
31	31	31	31
32	32	32	32
33	33	33	33
34	34	34	34
35	35	35	35
36	36	36	36
37	37	37	37
38	38	38	38
39	39	39	39
40	40	40	40
41	41	41	41
42	42	42	42
43	43	43	43
44	44	44	44
45	45	45	45
46	46	46	46
47	47	47	47
48	48	48	48
49	49	49	49
50	50	50	50
51	51	51	51
52	52	52	52
53	53	53	53
54	54	54	54
55	55	55	55
56	56	56	56
57	57	57	57
58	58	58	58
59	59	59	59
60	60	60	60
61	61	61	61
62	62	62	62
63	63	63	63
64	64	64	64
65	65	65	65
66	66	66	66
67	67	67	67
68	68	68	68
69	69	69	69
70	70	70	70
71	71	71	71
72	72	72	72
73	73	73	73
74	74	74	74
75	75	75	75
76	76	76	76
77	77	77	77
78	78	78	78
79	79	79	79
80	80	80	80
81	81	81	81
82	82	82	82
83	83	83	83
84	84	84	84
85	85	85	85
86	86	86	86
87	87	87	87
88	88	88	88
89	89	89	89
90	90	90	90
91	91	91	91
92	92	92	92
93	93	93	93
94	94	94	94
95	95	95	95
96	96	96	96
97	97	97	97
98	98	98	98
99	99	99	99
100	100	100	100

طبعة في اسكندرية
مطبعة داره خاتمة

ԶԻՆԱՑԻՆԵՐԸ

Պերժիքացի դարձնողականներն
ընդ ոմանք Զինատանէն բերել
տուրին քանի մը Զինացիներ զորս
կը գործածեն իրենց գործարան-
ներուն մէջ, որպէս զի վարժուի
մետաղագործութեան, եւ երբ
հարկը ներկայանայ՝ յաջորդէն եւ-
րոպացի բանուորներուն։ Պերժիքա-
ցիներու այս փորձն արդէն ուրիշ-
ներն ալ ըրած են, որպէս զի ո՛ր է
պատահականութեան հանգէպ ան-
ճշրկած չման։

Ճարտարարութեան միջոցով
կը պարտաւորէ գործարանապետ-
ները որչափ կարելի է ածան կեր-
պով արտադրել իրենց ապրանք-
ները, իսկ ապրելու միջոցներու
սրբութիւնը չնհրէր եւրոպացի բան-
ուորներուն իրենց պէտքերն հոգալ
այնպիսի օրականներով որք կրնան
չհաւոր ըլլալ գործարանատէրնե-
րուն։ Այս շահերու անհամաձայ-
նութիւնէն առաջ կուգայ Զինացիին
գիտելու դադարաւոր։

Բայց այս դադարաւորին գործա-
դրութիւնը վտանգաւոր չէ՝ եւրո-
պական շահերուն եւ ընկերական
խնդիրն նոր կերպարանափոխութիւն
մը չի տար։ Ահա խնդիրներ որոնց-
մով հիմա կը զբաղին եւրոպացի հրա-
պարակները, որք կարծիք կը
յայտեն թէ Պերժիքացի գործարա-
նատէրները պէտք է որ փոխեն
իրենց տուած՝ որոշումները, վա-
սն զի Զինացիներուն եւրոպայի մէջ
գործ գտնելը վտանգաւոր է ապա-
գային համար, վասն զի չինական
դադարականութիւն մը երբ հաստա-
տուի եւրոպայի մէջ, օր մը, — թէ եւ
հեռաւոր ապագային — Զինացիները
կրնան ընկճել եւրոպայի ժողովուրդը։

Զինացիները աշխարհիս ամենէն
չատ աճող եւ ամենէն շատ տա-
րածուող ժողովուրդներէն մին են։
Դադարականութեամբ ժողովուրդը եւ-
րոպայէն, արօրով մտած են կանգն
մէջ եւ հիմա այնքան աճած են որ
հետզհետէ իրենց նորանոր երկիրներ
գտնելու հարկին մէջ են։ Կը տա-
րածուին Ասիոյ ներսերը, եւ ժո-
ղովուրդներու դադարելու բնական
օրէնքին համաձայն՝ կը յառաջանան
դէպի արեւմուտք եւ արդէն սկը-
սեր են մտաւանդութիւն պատճա-
ռել Ռուսիոյ։

Զինական դադարականութիւնը
եւրոպայի համար վտանգ մը ըլլալէ
առաջ, սպառնալիք մը եղած էր
Ամերիկայի ուր կը գիտէին Զինը։
Ուր որ կ'երթային, անմիջապէս օ-
րականներու անկում մը տեղի կ'ու-
նենար հրապարակին վրայ։ Ժուժ-
կալ ապրելու վարժուած ըլլալով
Զինացիք շատ քիչ օրականով կը
մտնէին գործարաններուն մէջ եւ
տեղացիները կը հարկադրէին տեղի
տալ։

Այդ դադարականներուն վա-
տակն օգուտ մը չունէր երկրին,
վասն զի Զինացիք ուրիշ փառասի-
րութիւն չունէին բայց եթէ խա-
յողութիւն ընել, դրամ աւելցնել

եւ վերագաւառ Զինատան։ Բա-
ւական չէր ուրեմն որ Ամերիկայի
գործաւոր դասին այնքան վրաս կը
հասցնէին, այլ եւ իրենց դիպած ըս-
տակը անդարձ կերպով Ամերիկա-
յէն դուրս կը հանէին։

Այս կրկնակի անպատահական
առաջքն առին Ամերիկայիք հա-
տաւելով այնպիսի օրէնքներ որոնց
չնորհու Միացեալ-Նահանգացի դուռ-
ները բոլորովին գոցուած են Զինա-
ցիներու առջեւ։

Այս փակումը վտանգաւոր է
եւրոպայի համար, վասն զի Զինա-
ցիք պիտի սկսին իրենց աչքը եւրո-
պայի վրայ դարձնել, մանաւանդ
երբ քաջաբերութիւն կը գտնեն
գործարանատէրներէ որք չեն սպա-
սեր Զինացիներու բնական դադ-
արութիւն, այլ ընդ առաջ կ'երթան,
զանազան միջոցներ կը տնօրինեն որ-
պէս զի իրենց քաջին զանսք։

Բարեբաղդաւոր վտանգն ան-
միջական չէ եւ եւրոպայի համար չի-
նական ողորման վտանգը՝ շատ հե-
ռաւոր կը նկատուի։

Զինատանցիք զենքով չեն աշ-
խարհակալեր այլ արօրով։ Երկրա-
գործութեամբ կը յառաջանան։ շատ
գանդալ առաջ կ'երթան, բայց
կ'երթան։ Իրենց աճումն ու տա-
րածումը ապահով է միշտ։ Զինա-
կան կրօնքը բուն տիրապետել չունի
եւ Զինացիին կ'արդիւն վերջնապէս
հեռանալ երկրէն։ Բարեբաղդութիւն
մըն է աշխարհիս համար այս արգելքը,
վասն զի եթէ զինք հեռու չէր քաջ-
արի ու խելացի ժողովուրդը մը, որ-
պիսիք են Մոնղոլները, յարձակու-
մի ձեռնարկէին, չենք գիտեր թէ ո՞վ
պիտի կարենայ դիմադրել անոնց։

Կրօնք, օրէնք, բարքեր թող-
տուութիւն չեն ընել վերջնական
դադարականութեան։ Զինացիին հա-
ւատարմի կը մնայ իր ունեցած դե-
տիկին զոր չկրնար ձեռքէ հանել, եւ
իր նախահայրները կը պաշտէ որով
կապուած կը մնայ իր երկրին ու տա-
նը։ Ով որ իր ընտանիքը կը թողու եւ
կը դադարէ վերջնապէս ուրիշ երկիր,
կ'արժանանայ յաւիտենական դա-
տապարտութեան։ Դեռ երկու հա-
ւեր տարի առաջ ներելի չէր Մոն-
ղոլներուն երթալ հաստատուիլ ցա-
մաքին մօտիկ կղզիներն իսկ։

Եւ ահա այս է պատճառը որ
ամէն տարի հազիւ 150,000 հոգի
կը դադարէ Զինատանէն։ Եւ ա-
ստիք ալ դրեթէ միշտ ընտանիք-
ներու մէջէն բանադրուած անձերն
են։

Ընտանի յարկէն վնասուած քա-
ջէն կ'երթայ օտար երկիր, ամէն
տաւապանք յանձն կ'առնէ որպէս
զի աշխատութեամբ վերստին ձեռք
բերէ այն գիրքը զոր կորսնցուցած
է իր ընտանիքին մէջ։ Եւ եթէ Զի-
նացի դադարականը մեռնի օտար
երկիր, ոսկորները պէտք է որ փո-
խադրուին հայրենիք։

Եւրոպայի ու Ամերիկայի մէջ
Զինացիներու նկատմամբ տեղիւ
մտաւանդութեան առթիւն ինչ որ
ամենէն աւելի աչքի կը զարնէ, Դե-

ղիններուն ու Սպարտկներուն զգա-
մանց եւ դադարականներու անհաղին
տարբերութիւնն է։

Եւ մարդ կը սկսի վարանիլ թէ
արդեօք ո՞րն է ճշմարիտ քաղա-
քակրթութիւնը։ Ո՞չ ապաքէն բա-
նաստեղծներն ու իմաստասէրները
երբ պատերազմի ջնջումը կը քա-
րոշեն եւ մշտնջենական խաղա-
ղութեան կը բաղձան, ուրիշ բան
չեն ընել բայց եթէ Զինացիները
մեզ օրինակ ընծայէ՛ք։ Այդ մարդիկ
ուրիշ բան չունին բայց եթէ արօր
մը, եւ սակայն այսօր աշխարհիս
ամենէն բաղձամարդ ժողովուրդն
են, ու Հին եւ Նոր աշխարհներն
իրենց բոլոր գիտութեամբ, հա-
ւատութեամբ, խելովը հարկ կը
տեսնեն իրենց քիչինք պաշտպանել
ապագային համար։

ՄԵՌԵԼԱԿԱՌՔ

Առջի օր Հայքէի խմբագրատունը
ներկայացաւ տարեց մարդ մը, գլուխը
չալի մը մէջ ծածկած, հիւսիկ հագուա-
նելով, հասարակ մոլորակով մինչեւ ծոռ-
ղը։ Դրպանէն հանց խնամով ծալուած
Հայքէի մը, բացաւ զայն, եւ խմբագրա-
կան յօդուած ցոյց տալով բաւ։

— Այս մասին կը փախաբէի քիչ մը
խօսիլ ձեզի հետ։
Այն խմբագրական յօդուածն էր այս
օրուն մէջ Մար-Եկեղեցիի թաղական
խորհրդին կը յանձնարարէինք մեռելա-
կառքներ գործածել՝ մեռելները փոխա-
դրելու համար մինչեւ Պալատը կամ է-
տիրեն-Դիւրը։

Մարդ յօդուածին մէջ մատնանիլ ը-
նելով այն տողերը որոց մէջ ըսեր էինք
թէ անհատ մը չալի ուղէ պոյ գործին
ձեռնարկել, որովհետեւ մեր մէջ ուր
գործի մը ձեռնարկելու ո՞չ փափաք կայ
ո՞չ նախաձեռնութիւնը, շարունակեց։

— Այս ձեռք գրածը բոլորովին ճշմա-
րիտ չէ։ Շատեր կան որ կը փախաբին
նոր գործերու ձեռնարկելու, բայց այն-
պիսի արդեւներու կը հանդիպին որ կանոց
կ'առնեն։ Ես ահաւասիկ այդ գործին
ձեռք գրելու եմ բաւական ատենէ
ի վեր։

Ձարմամբ մարդուն երեսը կը նա-
խէք։ Այդ կերպարանքին տակ աղպիսի
մաքուր հայերէն մը՝ շատ սովորական բան
մը չէ։

— Դուք ո՞վ էք, կը հարցնենք։
— Ես կառապան եմ։

Կառապան, Իրաւ։ Մեր շատ մը ե-
րիտասարդները, զորոք տեսած ու լրա-
րօցէ կ'աւ, այդ ժողովուրդի արագուն
լեզուին մարտութեան եւ խօստածքի
կոխիկութեան վարժեցուցած չեն զմեզ։

— Այո, էֆէնդի, կառապան եմ, ա-
նունս է Հաճի Դիւրը։ Մէնկէնէնսն, Եօթը
զաւակի տէր եմ եւ ամէն իրիկուն
ուրիշ օրէնք տանելու եմ տուն, ուստի
աշխատութեան չեմ փախչիր։ Ասկից ա-
ռաջ տունս գրաւի զմեզով մեռելակառք
մը չինած եմ, ձեռքիս տակ ուրիշ մեռե-
լակառք մը ալ ունիմ որ քիչ ատենէն
պատրաստ կ'ըլլայ։ Միայն թէ...

Այո «միայն թէ» շատ մը մանր մու-
նք հաշիւներ կը պարտական։ Կ'երեւի
թէ մեռելակառքի գաղափարը շատոնց
ի վեր կայ Դուռ-Դիւրի կողմերը, ուր
հասարակութեան ընդհանուր բաղձանքին
կը պատասխանէ։ Բայց անոնք որ մեռել-
ները ուսի վրայ փոխադրուելու մէջ չան-
նին, այս ծրագրին գէժ խելով ընդդիմա-
թիւն մը կը պահեն, որուն առջեւ դուռն
կը ծռէ թաղական խորհուրդը։

Հիմա որ հասարակութիւնը ամէն ժա-
մանակէ ի վեր կը փախաբէ մեռելակառ-
քի գործերը իրադրութեամբ տեսնելու,

պէտք է որ պիտի շահերը տեղի տան
լնդհանուր շահերուն առջեւ, Դուռը դի-
ղի մէջ ահա եկեղեցին մասնաւոր կար-
գադրութեամբ մը երկու մեռելակառք կը
պահէ։ Մար-Եկեղեցին ալ պէտք է որ
այս մասին բան մը ընէ։

ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՌԹԻԻ

Ա.

Պարոնեան մեր կ'ապրէր երեք ան-
քան օրուան մարդ չէլաւ որչափ իր
մահէն յետոյ, Հանրային համակրանքն իր
գերեզմանին շուրջը կը կենդանանայ։ Եւ
մեր մէջ եղական երեւոյթ, այս անգամ
միայն «խօսք» չէ որ մեր զգացումներուն
թարգման կը հանդիսանայ, այլ «գործը»։

Հանգուցեալին զաւակներուն ապագան
ապահովելու համար երիտասարդներու
խումբ մը ձեռնարկեց հանգանակութեան
որ թէ եւ մինչեւ հիմա չարտադրեց մեծ
արդիւնք մը — վասն զի հանգանակները
մեծ դժուրեւ միայն դարկին — բայց եւ
այնպէս համակրանքի «գործնական» միջոց
մըն է որ ժամանակաւ աւելի արդիւնաւոր
պիտի ըլլայ։ Հայքէի մտածեց ներկային
համար եւ ամէն կողմէ կ'աւելնէ նուէրնե-
րով կարող կ'ըլլայ հիւանդ այրի տիկին
Պարոնեանի օրուան ապրուստը հոգալ։
Կ'երպէրան մարտարած իր իր զաւակին
ընդունեց Պարոնեանի զաւակը։ Եւ այս
ամենուն հետ Պարոնեանի վերապահուած
էր փառք մը որուն չեմ կարծիք թէ ար-
ժանացած ըլլաւ մինչեւ հիմա մեր գորդ-
ներէն ո՞չ ոք։ Հայրիւն թէ գերեզման
գրած էին երկրորդական մարմինը եւ ահա
երիտասարդ փառաստան մը ձեռնարկեց
հատոր մը պատրաստել անոր կենանքին
նուիրուած։ Չմոռնալ յիշատակել թէ
օտար երկիրներու Հայերն ալ, թէ եւ շատ
տեղեակ չեն մեր կենանքի մանրամասնու-
թեանց, ձեռնարկեցին տպագրել Պա-
րոնեանի գործերն, հեղինակի իրաւունքի
բաժին հանելով ընտանիքին։

Համարակալան այս արտայայտութիւն-
ները միայն Պարոնեանի արժանիքին ա-
պացոյց չեն, այլ ցոյց կուտան թէ ժա-
մանակ սկսած է դարգացնել մեր մէջ
սէր գրականութեան համար։ Մեր գրական
ճաշակը զգալի կերպով բացուել է բան
տարուան մէջ, եւ եթէ հիմա գրէր Պա-
րոնեան իր Զօնքովը համոզուած եմ թէ
պիտի կրնար հանգիստ ապրիլ, առանց
կարօտ ըլլալու ուրիշ գրագումարի մը։

Զօնքու պատմութիւնը ինքնին կըր-
նայ ցոյց տալ թէ ինչ փոփոխութիւն ա-
ռաջ եկած է մեր գրականութեան մէջ,
Հիմակալան գրողները կրնան մտքներուն
անցնել թէ Պարոնեան Նիւթ մը պէտք է
երկարին կամ համառօտեան տպագրական
թղթերին շափին համեմատ։ Ինչ որ մեզ
համար աներեւակայելի է իրականութիւն
եղաւ Պարոնեանի համար։ Զօնքը կը հը-
րատարակուէին շարաթաթերով մը մէջ,
կարծեմ Լոյսէր։ Թերթին համար շար-
ուածը պիտի կապուէր գրքի ծալքի հա-
մար ալ, առանց ջախջախելու։ Տպարանը
բաւական գիր չունէր որ կարենար շար-
ուածը պահել, ուստի Պարոնեան հար-
կադրուած էր գրել այնքան որ կարելի
ըլլայ ֆօթօ մը կազմել։ Կենտեալար եր-
բմին կ'եր

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

POWELL'S BALSAM OF ANISEED.
TRADE MARK.

ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՃՈՒՐԴ

Սոյն մերձնայնեբուն միակ կեդրոնատեղին է Պոլիս, Պահճէ-Գաբուն, Էօմէր Էֆէնտի Խան, ՕՐՈՍՏԻ, ՊԱՔԵՆԻ ԼՆԼԻ, Վաճառանոցն, ուր ածանգնով կը ծախուին:

Վերան ՎԷՐԹԱՅՄ անունը չկողմերնայնեբուն կեդրէն:

Լիպայոս եւ անտարակոյս եմք որ ազնիւ հասարակութիւնը նկատողութեան պիտի առնէ մեր ձեռեւեկալ ապրանքները որոց միակ ապարպըրողն եմք ի մայրաքաղաքի որպիսիք են, Դադիական եւ Գերմանական փերդոյներ մե-
տաքսէ, կտաւէ եւ բամպակէ թալիխաններ, Դադիական ձեռնոցք, սեղանի ծածկոցներ, ան-
կողնի համար կտաւեղէնք, անձեռնոցք, ասեղ-
նագործութիւնք, Բարլիզեան ջորսքներ, եւ ա-
րանց կահաւոց եւ տողց համար ընտիր չիւսուած
ֆանէլաներ :

ՎՃԱՐՄՈՒՆՔ ԿԱՆԽԻԿ ԵՒ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԴԻՆ
Մասնաձևիւ ի Զմիւռնիա Ֆրանսի փողոց, վաճառատեղի 0 ԼՈՒՎՐԸ

Գործը քոյց տուած է թէ այս ներքին ուրիշ գերեզ
 րանք է անմարմին ուրիշ պատրաստութիւններէ իւր
 առաւելութիւնն է մտքորում ամէնէն բնական երեւոյթ
 թէ աս է ամէնէն սաշարիլ դետորն է գերեւ հանը
 րը կապեցունէ հերաց անկումը, բլուրը կը մաքր, թէ

[illegible]

3 չի միասին առնողին 1/2 դր: գեղ